

G eandewei

Een toren vertelt

In datum yn in barak

Geloofsgetuige Koos Koster

Vrouw, zie uw zoon. En: zoon
zie uw moeder (Johannes 19:25-27)

Protestantse
Kerk

Column René Romijn

Nacht en stormgedruis

Het is maart, dus de storm is weer even gaan liggen. We komen uit onze loopgraven en hebben het er niet meer over. Makkers staakt uw wild geraas. Eh...tot over negen maanden.

Ondertussen raast de storm van het racisme verder door onze voetbalstadions. Of sluipt ze onze politiek binnen. Je mag toch zeker zeggen wat je denkt? Wie zoet is krijgt lekkers, wie stout is de roe. Was het maar zo. Zet maar gewoon een grote mond op, of intimideer met lange kolonnes trekkers op de snelwegen, dan word je gehoord en krijg je gelijk.

Wat een serene rust dan in het verhaal van Handelingen 8: 26-40. Daar reist een zwarte man door het verhaal. 't Is een vreemdeling zeker, die verdwaald is zeker..

Niemand kijkt daar blijkbaar van op. Hij wordt niet geboycot en hij verwijt niemand wat. Hij worstelt met de boodschap van Jesaja.

De Geest is werkzaam in dit verhaal. Ik speur in mijn wereld ook naar de werkzaamheid van de Geest. Werkt hij alleen via individuen? Werkt Hij überhaupt nog? Filippus ontmoet in het verhaal in Handelingen de Ethiopiër op een verlaten weg. Zij voeren een intiem gesprek zo met z'n tweeën.

Moeilijk hoor. Wanneer moet je nou stil zijn en wanneer moet je je stem verheffen? Opstaan tegen onrecht, je stem verheffen tegen gluisperig racisme. Dat moet. Stil zijn om de stem van de Geest te kunnen verstaan. Dat moet ook. Misschien zit het hem wel in de volgorde. Eerst goed luisteren naar de stem van de Geest. Lezen, luisteren, nadenken. En pas dan je stem verheffen.

Een klein kind van drie jaar kijkt naar een regenboog. En vraagt aan haar moeder: 'mag ik daar overheen lopen, mama?' De magie van veelkleurigheid. De droom om je daarmee te verbinden. Hé, zou dat ook niet de Geest kunnen zijn? Zo bijzonder is een regenboog niet. Maar door de ogen van dit kind wel. Zo bijzonder is een medemens niet. Maar door de ogen van de Geest wel. Ik ga op 4 december heel stil zijn. Luisteren. En misschien dan pas wat zeggen. Hoort wie klopt daar kinderen?

Meditatie Een toren vertelt

De naam van de HEER is een sterke toren, de rechtvaardige snelt erheen, en is veilig.
Spreuken 18: 10

door ds. Anne Henk Boschma

Wij zijn liefhebbers van stentrips en zo zijn wij ook eens in Berlijn geweest. Daar heb ik deze foto genomen. U ziet de tv-toren van voormalig Oost-Berlijn. De toren is 368 meter hoog en daarmee verreweg het hoogste gebouw van Berlijn. Vanuit vele plekken in Berlijn zie je hem. Het is daar een topattractie.

De toren is gebouwd tussen 1965 en 1969. Het is bijzonder om het volgende te vertellen:

Toen de toren klaar was, was er iets opmerkelijks. Als de zon in de middag op het plaatwerk scheen, verscheen er een kruis op de toren. Het communistisch regime - dat zeer antireligieus was en de kerken zeer kritisch volgde - probeerde van alles, maar als de zon volop scheen, bleef de schaduw in kruisvorm zichtbaar. De Berlijners noemden dit spottend 'de wraak van de paus'.

Ik las ooit dat Fryslân de provincie is met de meeste kerktorens. Als je door Fryslân rijdt, dan zie je inderdaad overal kerktorentjes in het landschap. Bijna elk dorpje heeft wel een kerk. Het is een prachtig gezicht aan de horizon. In veel van die kerken komen nog steeds mensen samen. Daar komen wij samen voor God en voor elkaar. Daar willen wij betrokken zijn op de wereld en de naaste. Daar gaat het niet om het 'EIGEN IK', maar om God en om

Wij. Daar zoeken mensen de Eeuwige God en voelen zich veilig bij al hun vragen en zorgen en worden wij uitgedaagd zijn liefde zichtbaar te maken in het leven.

Ook al klopt die foto van Berlijn misschien en vallen kerken in onze tijd in het niet bij heel veel andere zaken: de kerk heeft nog steeds een prachtige boodschap! Zij zendt iets meer uit dan welke hoge toren ook kan doen. Zij is een échte 'televisie', een kerk met een vergezicht en een uitzicht dat kwetsbaar is, maar ook zo kostbaar. En als zij dat goed blijft doen, blijft ook die boodschap zichtbaar en hoorbaar in deze wereld. Op weg naar Pasen weten we hoe sterk God bij ons en onze wereld betrokken is in en door Jezus onze Heer.

Ja, die foto in Berlijn zette mij aan het denken. Als ik door Fryslân rijd, dan doen die kerktorens mij ook denken aan een vinger die steeds weer naar boven wijst. Wij mogen leven van de kracht van boven hier in het leven van elke dag. Die boodschap wordt nog volop 'uitgezonden'.

Ds. Anne Henk Boschma is predikant van de Protestantse Gemeente te Drachten

Hoger dan de kerk

Dit verhaal kende ik niet toen ik de foto nam. Ik nam de hem, omdat ik het zo'n bijzonder beeld vond: een tv-toren die vele malen hoger is dan een kerktoren. Misschien is dat wel een beeld van onze huidige maatschappij. Immers het 'vermaak' lijkt in veel belangrijker dan de kerk. De boodschap die door andere zenders uitgezonden wordt, lijkt veel grootser en sterker dan de boodschap van de ZENDER. En misschien moet ik het wel sterker zeggen. Het IK is veel belangrijker dan de liefde voor God en elkaar - en torent soms boven alles uit. Zo vertelde deze foto, voor mij, in één beeld, heel veel over onze tijd.

Bij de schilderijen op voor- en achterpagina

Kunstenaar Jan Kooistra maakte zeven schilderijen naar aanleiding van de zeven zinnen die Jezus sprak aan het kruis. In de aanloop naar Pasen drukt *Geandewei* de serie *Seven Words* af op de voor- en achterpagina. Als u één van de werken scant met de *Geandewei*-app, komt u bij een video die Kooistra erbij liet maken. De originele schilderijen zijn 100 bij 150 cm groot. U kunt ze zien in zijn galerie aan Diepswal 3 in Dokkum. www.jan-kooistra.nl

Leesooster

Week 12, 15 t/m 21 maart

zondag	Prediker 4:17-5:8
maandag	Prediker 5:9-19
dinsdag	Prediker 6:1-12
woensdag	Prediker 7:1-14
donderdag	Prediker 7:15-29
vrijdag	Prediker 8:1-9
zaterdag	Prediker 8:10-17

Week 13, 22 t/m 28 maart

zondag	Exodus 6:26-7:13
maandag	Exodus 7:14-25
dinsdag	Exodus 7:26-8:11
woensdag	Exodus 8:12-28
donderdag	Exodus 9:1-12
vrijdag	Exodus 9:13-35
zaterdag	Exodus 10:1-20

Dorpskerkenbeweging in beweging

Sinds september 2018 is de Dorpskerkenbeweging van de Protestantse Kerk in Nederland actief. Tijdens een startdag stelden de projectleider en de drie dorpskerkambassadeurs zich voor aan een zaal vol mensen, die veelal werkzaam of betrokken zijn bij dorpskerken. Projectleider Jacobine Gelderloos presenteerde daar haar boek *Sporen van God in het dorp* en de dorpskerkambassadeurs stelden zich voor: Mathilde Meulensteen voor Zuid-Nederland, Betsy Nobel voor Midden-Nederland en ikzelf voor Noord-Nederland.

door Jolanda Tuma

De Dorpskerkenbeweging kreeg veel aandacht van de media en al gauw stonden de agenda's vol met afspraken. Als ambassadeurs bezochten we dorpskerken door het hele land, op gemeenteavonden, kerkenraadsvergaderingen, bezinningsdagen, ringvergaderingen, werkgemeenschappen et cetera. Maar ook werden contacten gelegd met andere instanties en organisatie, bijvoorbeeld de Stichting Alde Fryske Tsjerken, Stichting Tsjerkepaad, het Centrum voor Religieus Erfgoed van de Rijksuniversiteit Groningen, de theologieopleiding van de Christelijke Hogeschool Ede. We werden gevraagd om te spreken tijdens symposia en congressen en gingen naar onze collega's in Engeland om te horen hoe kerk, dorp en leefbaarheid op het platteland daar vorm krijgt.

Tweeledige boodschap

Tijdens onze bezoeken aan de kerken was onze boodschap in feite tweeledig:

(1) Kijk niet achterom, maar kijk naar het hier en nu. Blijf niet treuren om wat er niet meer is, maar wees je bewust van wat er op dit moment is en wie er op dit moment zijn. En dat is veel meer dan we vaak denken.

Elke zondag wordt een kerkdienst gehouden met heel veel aandacht voor liturgie en voor elkaar: er wordt veel omgezien naar elkaar, er is de zorg voor de minderbedeelden, de bloemen uit de dienst gaan naar mensen die wel een steuntje in de rug kunnen gebruiken, er wordt zorgvuldig omgegaan met de gebouwen, maar ook met de schepping, het aantal vrijwilligers is ongekend hoog. Allemaal zaken die vaak zo vanzelfsprekend zijn, maar in onze huidige maatschappij eigenlijk heel bijzonder.

(2) Zet de deuren open en zoek de verbinding met het dorp. Op welke wijze kan de kerk in uw dorp van betekenis zijn voor het hele dorp? Op welke wijze draagt de kerk bij aan de leefbaarheid van het dorp?

Prachtige voorbeelden

En wat we van tevoren al vermoeden bleek ook zo te zijn. Tijdens onze bezoeken hoorden we prachtige voorbeelden van de manier waarop de kerk de verbinding maakte met het dorp en op die manier de deuren al lang had opgezet (letterlijk of figuurlijk).

Een greep: met Sint Maarten werden kinderen uitgenodigd in de kerk, een lichtjesticht met kerst, een maaltijd voor het hele dorp, samen koffiedrinken, een kerkdienst in een verpleeghuis, een paaswake met jongeren, een wandeling door het dorp na de Goede Vrijdagdienst waarbij werd stilgestaan bij moderne kruiswegstaties, samenwerking met

de voedselbank, de gedachteniszonodag was niet alleen voor de gemeenteleden maar voor alle mensen in het dorp, et cetera.

We ontdekten dat de beweging van dorpskerken in feite al lang gaande was, en dat we als ambassadeurs de beweging alleen maar zichtbaar hoefden te maken en de opgedane ervaringen uitwisselen.

Vier thema's

Na een jaar rondreizen en informatie vergaren zijn we gaan nadenken over enkele aandachtsgebieden waarop we ons de komende jaren willen richten. Deze aandachtsgebieden zijn samengevat in de volgende vier thema's:

- (1) geloven in de dorpskerk
- (2) lichter kerk zijn
- (3) verbinding kerk en dorp en
- (4) kerk en leefbaarheid.

In het voorjaar worden drie regionale dorpskerkendagen gehouden (de dorpskerkentour) in Zuid-, Midden- en Noord-Nederland. Voor Noord-Nederland zal dat zijn op 13 juni 2020, in Drenthe. Op dorpskerkenbeweging.nl is hierover meer informatie te vinden.

Personele wisselingen

Nu de Dorpskerkenbeweging de eerste pioniersfase heeft afgerond zijn er ook wat personele wisselingen. Voor Zuid-Nederland

neemt Klaas Touwen het stokje over van Mathilde en voor Noord-Nederland neemt Mark Schippers het stokje over van mij. Ik blijf zelf wel betrokken bij de beweging, maar wat meer op de achtergrond. Ik zal voorlopig ook nog wel in *Geandewei* blijven schrijven. Maar wilt u de Dorpskerkambassadeur voor Noord-Nederland uitnodigen of iets vragen, dan kunt u voortaan contact opnemen met mijn opvolger: Mark Schippers, telefoon (06) 15 17 93 63 of m.schippers@protestantsekerk.nl.

Geen doodlopende wegen

De dorpskerkenbeweging zoekt steeds naar nieuwe wegen die ontstaan vanuit de oude gronden waarop we staan in de kerk en de traditie. Dat deze wegen geen doodlopende wegen zijn bleek uit alle gesprekken en ervaringen die het afgelopen anderhalf jaar zijn opgedaan in de kerken in de dorpen in Nederland.

Eenzijds zagen we de kracht en diepgang van de liturgie, anderzijds zagen we de deuren die zich openen naar de omgeving en daarmee de bijdrage aan de leefbaarheid van het platteland. Dit maakt dat we voorzichtig kunnen concluderen dat het geloof in de dorpskerk springlevend is. Dat geloof in de dorpskerk met elkaar delen betekent een toekomst tegemoet gaan waarin kerk en dorp elkaar kunnen aanvullen en versterken.

De mooiste foto's van Willem Wilstra

Byldspraak - Willem Wilstra

Psalm 91 : fers 1 en 8

Dy't by de Hear syn skûlplak fûn, mei rynske help ferwachtsje;
al sinkt de dei en falt de jûn, hy mei by God oernachtsje.
Ik sis tsjin God: Myn sterk kastiel, op Jo wol in betrouwe,
de rots dêr't ik my feilich fiel, op Jo kin'k ivich bouwe.

As hy My oanropt yn syn leed sil Ik syn smert ferdriuwe
en yn syn bange en bittere need as treaster by him bliuwe.
Ik lûk him op út weaze en slyk, Ik sil syn lok foltôgje
en yn in libben lang en ryk sil hy myn heil oanskôgje.

Fedde Schurer en Cor Waringa

De foto is nommen yn konsintraasjekamp Auschwitz - Birkenau. Yn'e muorre fan in barak foel dizze datum (12 maart 1942) my op, sûnder namme. Op dizze dei wiene ek hûnderten Nederlânske marinemannen te betreurjen fan by de Slach yn de Javasee. Foar my as âld seeman en frijsteld fan marineplichten, in datum om nea te ferjitten. En... dat myn skoanmen hjoed (2020) hûndert jier wurdt.

Diversen

Cantate 'Een taal van Liefde' door Zingt Gode Lof

Zondag 3 mei om 16.00 voert Zing Gode Lof uit Gerkesklooster/Stroobos de cantate *Een Taal van Liefde* van Michael Steehouder, Peter Rippen en Chris van Bruggen uit, in het kader van 75 jaar bevrijding. De cantate is een bezinning op de taal, die vaak verdeelt en heerst en kleineert, maar ook liefde, verzoening en troost kan brengen. Het concert is in de Hervormde Kerk Gerkesklooster, toegang gratis.

Lezing over boek 'Verzoening' in d'Ald Skoalle in Hantum

Jan Denkers uit Almere spreekt op 26 maart om 20.00 uur in d' Ald Skoalle in Hantum over zijn vader ds. Herman Denkers (1922-2000) en diens boek *Verzoening*, dat hij schreef over zijn ervaringen als dwangarbeider in de Tweede Wereldoorlog. Denkers sr. was van 1967 t/m 1972 predikant in Hantum, Hantumhuizen, Hantumeruitburen en Hiaure en van 1974 t/m 1978 in Metslawier-Niawier.

Nijkleaster vraagt publiek om geld voor klooster Westerhûs

Stifting Nijkleaster is een crowdfundingactie begonnen om duurzaamheidsmaatregelen en de inrichting van het nieuw te bouwen klooster Westerhûs te kunnen betalen. Via de website nijkleaster.nl kunnen mensen bijvoorbeeld symbolisch een zonnepaneel, stoel of tafel kopen. De actie loopt tot Pinksteren. Nijkleaster in Jorwert is een plek van stilte, bezinning en verbinding.

Ontdekkingsocht in de wereld van kinderbijbels (4)

Kinderbijbels en ik?

Dit is de vierde en laatste bijdrage waarin ik u meeneem in de wereld van de kinderbijbels. De eerste keer ging het over de *Babybijbel*. De keer daarop over de noodzaak van inkleuring van kinderbijbels. De vorige keer over doe-kinderbijbels. Vandaag wil ik het met u hebben over onszelf als ouders, verzorgers en grootouders.

door Peter Smilde

Tijdens mijn theologiestudie leerde ik al dat voor de geloofsoverdracht wijzelf het belangrijkste kanaal zijn. Je kunt nog zo'n goede kinderbijbel kiezen, als ik er zelf niet achter sta, als ik er zelf geen plezier aan beleef, als er in mijzelf geen vuur brandt om het over te brengen, dan zal de vonk waarschijnlijk niet overspringen. Daarom twee belangrijke vragen aan u en jou.

Waarom?

Vraag 1. *Waarom wil ik mijn kind eigenlijk in aanraking brengen met de bijbel?* Beantwoord de vraag voordat je verder leest.

Misschien heb jij het vroeger als kind zelf fijn gevonden om bijbelverhalen te horen en in te drinken en gun je dat je kind ook. Misschien hoop je dat je kind door de bijbelverhalen God leert kennen, vertrouwen en volgen. Misschien is het voor jou genoeg dat je kind kennis neemt van de Bijbel als culturele erfenis. Misschien ook speelt bij jou nog een ander motief mee. Je mist bijvoorbeeld zelf basale bijbelkennis en je hoopt zo, samen met via je kind, een beetje bijgeschoold te worden! Als je je bewust bent van je eigen motieven, maakt dat het makkelijker een passende kinderbijbel te kiezen en een goed moment om die te lezen.

Genieten

Vraag 2. *Van welke kinderbijbel geniet ik zelf het meest?*

Deze vraag wordt niet vaak gesteld, maar is wel erg belangrijk. Je merkt het vanzelf of je geniet van een kinderbijbel: je blijft erin lezen. Hij boeit, zelfs na de tweede, derde of tiende lezing. Het is belangrijk om als ouders en grootouders te genieten van de kinderbijbel die je voorleest en ontroerd te worden door de impact ervan. Daardoor zul je beter voorlezen. Ook zul je makkelijker tijd en discipline vinden om er geregeld uit voor te lezen. Kies dus niet de goedkoopste of de mooiste, maar de kinderbijbel waarvan je zelf (en je kind) het meeste geniet!

cipline vinden om er geregeld uit voor te lezen. Kies dus niet de goedkoopste of de mooiste, maar de kinderbijbel waarvan je zelf (en je kind) het meeste geniet!

Na de maaltijd

Vanouds lezen ouders na afloop van de avondmaaltijd uit de Bijbel. Dat is nog steeds het beste moment. Je bent dan als gezin bij elkaar en het is mooi om juist dan de tegenwoordigheid van God te ervaren in zijn Woord. Maar er is ook een nadeel. Voor kinderen is de maaltijd soms een lange zit, en als er dan ook nog een bijbellesing bij komt, is dat zomaar teveel van het goede. Ook voor ouders is het vaak spitsuur en kost het nogal wat discipline om de bijbellesing op te brengen. Om die reden zijn er nogal wat kinderbijbels met korte lezingen. Neem bijvoorbeeld de *prima Kinderbijbel voor elke dag* (Juliet David, Kok-Boekencentrum). Deze bestaat uit 365 stukjes; lange bijbelverhalen worden in stukjes geknipt, voor elke dag van het jaar één. Daardoor wordt bijbellesing haalbaar!

Voor het slapen

Een ander moment om je kind voor te lezen is voor het slapen gaan. Het voordeel daarvan is dat er vaak wat meer rust is, en dat de lezing mooi kan aansluiten op het avondgebed. Je kunt dan wat langere bijbelverhalen lezen. Toch is er ook een nadeel. Veel ouders laten hun kinderen 's avonds het liefste zelf kiezen wat er voorgelezen moet worden. Dan schiet de bijbellesing er op den duur bij in.

Denk dus goed na wat voor jouw gezin en voor jouw kind het beste tijdstip is. En nogmaals, wees ook een beetje 'egoïstisch'. Kies een kinderbijbel waarvan ook jijzelf geniet en waardoor je geïnspireerd wordt. Kies een moment dat jou goed past.

Dan wordt niet alleen je kind, maar ook jijzelf gezegend door het Woord, uit de mond van kinderen.

Geloofsgetuige

Koos Koster

soms
in een onbewaakt ogenblik
zou ik willen protesteren
de straat opgaan
zeggen waar het op staat

* *9 januari 1936,
Sint Annaparochie
†† 17 maart 1982, El Salvador

Journalist Koos Koster werd met zijn team doodgeschoten door het kolonelsregime, terwijl ze een reportage maakten over de aanloop naar verkiezingen in El Salvador. Koster deed niet aan neutrale berichtgeving. Zijn boeken, verslagen en documentaires voor de IKON waren geëngageerd en confronterend. Hij moest onrecht aan de kaak stellen. Bisschop Oscar Romero in El Salvador had eens tegen hem gezegd: 'Jullie hebben een heilig beroep, jullie moeten de waarheid vertellen.' Koster was een van de twaalf kinderen van ds. Sam Koster, Zeeuw in Fryslân. Een traumatische ervaring was dat hij als kind zijn vader had zien vertrekken. Hij had vader wel geholpen met liederen zoeken bij de preek. Het gezin moest de pastorie uit.

Als theologiestudent in Kampen tekende hij eind jaren vijftig protest aan tegen de 'steriele' theologie aan de academie. Het werd tijd om maatschappelijke vragen als rassendiscriminatie en politiek en economisch kolonialisme te bespreken. Na zijn studie werd hij vicaris van de Nederlandse Oecumenische Gemeente in Berlijn onder leiding van ds. Bé Ruys, bekend om haar sympathie voor de DDR. De Stasi-informant die Koster schaduwde berichtte dat 'Kos' oprecht was in zijn geloof. Koster schreef over de DDR. En journalistiek kreeg steeds meer zijn interesse.

De Russische inval in Praag in '68 bracht een scheuring teweeg onder christensocialisten. De DDR werd verboden gebied voor Koster. Hij verwachtte meer positiefs van de bevrijdingsbewegingen tegen de kolonelregimes in Latijns-Amerika. Na een scriptie over de bevrijdingstheologie vond hij daar werk als journalist.

Bij de staatsgreep in Chili in 1973 werd hij direct gearresteerd. Hij was getuige van moorden en martelingen van journalisten om hem heen. Dankzij ingrijpen van de regering-Den Uyl ontsnapte hij met zijn vriendin aan de dood. Maar de nachtmerries namen toe.

Na de moord op bisschop Romero in 1980 maakte Koster een heftige documentaire over 'het gekruisigde volk' van El Salvador. Comités van Dwaze Moeders stond hij ook met raad en daad bij. 'Nood breekt wet, soms moet verslaglegging en hulp gecombineerd worden.' Ondanks aanvaringen over zijn steun aan gewapend verzet kreeg hij in 1982 toch het vertrouwen voor een documentaire. Als geldkoerier voor de Wilde Ganzen, de inzamelingsactie van de IKON, had hij bij zijn dood 30.000 gulden bij zich. We lezen in deze weken het Exodusverhaal. Onderdrukking blijft verslaggevers nodig hebben die ons wakker houden.

Harmen Jansen

De wand met kinderbijbels in de Evangelische Boekwinkel in Drachten Foto: Willem Wilstra

'Accepteer ik het leven zoals het is?' bij Kleurrijk Ontmoeten

Het Platform Levensbeschouwing in Kleurrijk Fryslân houdt in samenwerking

met de Raad van Kerken Leeuwarden, een bijeenkomst Kleurrijk Ontmoeten op 21 maart, de Internationale Dag tegen Racisme en Discriminatie, in de Grote Kerk in Leeuwarden. Het thema is: 'Accepteer ik het leven zoals het is?'

'Kleurrijk Ontmoeten' is het jaarlijks terugkerende evenement van Kleurrijk Fryslân, dat al voor het 28ste jaar, 2 keer per jaar georganiseerd wordt. Voorgangers en vrijwilligers vanuit verschillende religies en levensbeschouwingen delen op diverse wijze hun gedachten met de gasten. Het 'Kleurrijk Fryslân Ashuka Wereldkoor' onder leiding van Hendrikje van den Berg zorgt voor de muzikale omlijsting, Bea Ramai zorgt voor een inleidende mantra en Jeswin Paragh verzorgt een Indiase klassieke dans. Inloop vanaf 18.30 uur, vieren en dialoog: 19.00 - 21.00 uur, toegang is gratis, wel graag een vrijwillige bijdrage meenemen.

Connect-avond 'Geloven zoals je bent' op 3 april in Driezum

Een uitdrukking die je regelmatig hoort is: 'Je mag bij Christus komen zoals je bent, maar niet *blijven* wie je bent'. Wie Jezus leert kennen verandert. Wat gebeurt er eigenlijk met mijn karakter en persoonlijkheid als ik wedergeboren ben? Blijven die hetzelfde of word ik echt een ander mens? En welke invloed heeft mijn karakter eigenlijk op mijn geloofsleven? Deze en andere vragen komen aan de orde bij de Connect- jongerenavond *Geloven zoals je bent*. Lydia van Ginkel, senior jeugdwerkadviseur van het Landelijk Contact Jeugdwerk komt erover nadenken met de aanwezigen. De avond is op 3 april vanaf 19.30 uur (inloop, aanvang 19.45) in D' Ald Skoalle, Tsjerkestrjitte 2 in Driezum, doelgroep 16 tot ongeveer 36 jaar.

Actueel Geradicaliseerde rancune

Tijdens mijn vakantie zag ik een kudde schapen, die door een herder bijeen werd gedreven. En waar ik vroeger dan steevast aan Psalm 23 moest denken en aan *Sheep may safely graze* van Bach, schoot me nu een tekst van Stef Bos te binnen.

door ds. Gerard Rinsma

*De kudde loopt te grazen
Geen vuiltje aan de lucht
Ze vullen traag hun magen
Totdat het daglicht vlucht
De herder is verdwenen
Voor even of voorgoed
Er is niemand die de weg weet
Er is niemand die ze hoedt*

*Ze kijken naar de hemel,
genageld aan de grond
Ze wachten op een wonder, dat niet komt
Geen herder te bekennen, opgegaan in rook
Alleen het bange voor gevoel
gaat met ze op de loop
Ze horen in gedachten de wolven in het bos
Al is het een illusie, het laat ze niet meer los
Niemand in de kudde
die de ander nog vertrouwt
Kijk ze verstoten wat vreemd is en oud*

Arme schapen heet het lied en het is verschenen op de cd *Vuur* uit 1994. Wat me treft in dit lied, is dat Stef Bos 25 jaar geleden al de tijdgeest van 2020 weet te typeren. Want ook al ligt Rutger Bregmans *De meeste mensen deugen* bij veel mensen op het nachtkastje, één hoofdstuk uit het laatste boek van Arnon Grunberg *Bij ons in Auschwitz* is genoeg om ons voorgoed uit de droom te helpen. En anders zijn er wel *Mijn naam is Selma*; de biografie van een joodse vrouw, die in juli 1944 werd verraden en via kamp Vught naar Ravensbrück werd getransporteerd, of de heruitgave van Eddy de Winds *Eindstation Auschwitz*, of noem al die titels van indrukwekkende ooggetuigenverslagen maar op.

Excuses

Tijdens de herdenking van de 75ste bevrijdingsdag van het kamp Auschwitz stak premier Mark Rutte voor het eerst de hand in de eigen Nederlandse boezem, toen hij verklaarde:

"Nu de laatste overlevenden nog onder ons zijn, bied ik vandaag namens de regering excuses aan voor het overheidshandelen van toen. Juist daarom moeten we voluit erkennen wat er destijds is gebeurd en dat ook hardop uitspreken.

Toen een groep landgenoten onder een moorddadig regime apart werd gezet, buitengesloten en ontmenselijkt, zijn we tekortgeschoten. Toen het gezag een bedreiging werd, zijn onze overheidsinstanties tekortgeschoten, als hoeders van recht en veiligheid. Zeker, ook binnen de overheid was er individueel verzet, maar te veel Nederlandse functionarissen voerden uit wat de bezetter van hen vroeg. Anderen verdroegen het grote kwaad in de hoop nog iets goeds te kunnen doen – wat soms lukte, maar veel vaker niet. En de bittere consequenties van registratie en deportatie werden niet tijdig en niet voldoende onderkend.

Nu de laatste overlevenden nog onder ons zijn, bied ik vandaag namens de regering excuses aan voor het overheidshandelen van toen. Dat doe ik in het besef dat geen woord zoiets groots en gruwelijks als de Holocaust ooit kan omvatten."

Hoewel ik beseftte dat de excuses voor een Otto Frank uit Amsterdam, voor een Gerhard Durlacher uit Rotterdam, voor een Herman Leefsma uit Gorredijk en voor veel, veel anderen te laat kwamen, werd ik toch diep getroffen door de woorden van onze premier.

Meer studenten betrokken bij 'Matthäus' NHL Stendenkoor

Onder leiding van dirigent Hans de Wilde voert het NHL Stendenkoor dit jaar traditiegetrouw de Matthäus Passion van Johann Sebastian Bach uit. Samenwerking is gezocht met het Martini Jongenskoor uit Sneek en professionele solisten.

Het geheel wordt begeleid door het Nationaal Symfonisch Kamerorkest, met Johan Bijhold achter het orgel. Dit jaar heeft het koor een mooi aantal nieuwe studenten mogen verwelkomen, onder wie de Schotse studente Isla. Ze doet de Master International Leisure, Tourism and Events Management aan NHL Stenden Hogeschool. Ze zingt sinds een paar weken in het koor en heeft het erg naar haar zin. Eva (16) en Hidde (17) zijn beide student Onderwijsassistent Muziek aan ROC de Friese Poort. Hun docent zingt al jaren in het NHL Stendenkoor en heeft Eva en Hidde, net als een aantal andere studenten, enthousiast gemaakt. De rol van Evangelist wordt gezongen door Fabian Strotmann en Daniël Hermán Mostert zingt de Christuspartij. Verder soleren Tineke Roseboom (sopraan), Carina Vinke (alt), Eduard Ross (tenor) en Bert van de Wetering (bas). Het eerste concert is dinsdag 7 april in de schouwburg Ogterop in Meppel, het tweede woensdag 8 april in de Grote- of Jacobijnerkerk in Leeuwarden. Beide concerten beginnen om 19:30 uur. Kaarten zijn voor 27,50 euro (inclusief consumptie en programmaboekje) te bestellen via nhlstenden.com/koor. Studententprijs is 17,50 euro.

Ds. Oscar Lohuis spreekt over tekenen van de wederkomst

Op dinsdag 17 maart is er in de Kurioskerk in Leeuwarden, aanvang 19.30 uur, een studieavond met ds. Oscar Lohuis, spreker voor

Christenen voor Israël. Hij spreekt over 'Tekenen van de aanstaande wederkomst'. Vanuit de vervangingstheologie is het gangbaar geworden om voor Israël in het Oude Testament 'de kerk' te lezen en voor Jeruzalem 'het hemels Jeruzalem'. Toch blijken profetieën over Israël in onze tijd letterlijk uit te komen. Zacharia 12 bepaalt ons bij de strijd om Jeruzalem die in het einde der tijden heviger zal worden. De contouren van diverse aspecten van deze eindstrijd kunnen we nu al duidelijk waarnemen, aldus Lohuis. De toegang is gratis, u kunt producten uit Israël kopen.

Slachtofferrol

In zijn laatst verschenen boek *Het wendbare verleden* uit 2019 legt Schaap nog eens grondig uit hoe ressentiment zijn vergiftigende werking kan doen, als mensen zich gretig in de slachtofferrol wentelen en zich vervolgens fixeren op de - al dan niet vermeende - dader. Zijn conclusie: *'Wie terecht komt in de cyclus van dader en slachtofferbeleving, wie niet kan ontladen en vergeten, wie vergiftigd raakt en vergelding wil, ketent zich aan zijn ressentiment. Het blijft nawerken en kan zich zelfs verdiepen. Men voelt zich slachtoffer en maakt zich zo temeer slachtoffer.'*

Populisten

Het is op dit gevoel van ressentiment, van kort gedaan zijn, van iets aangedaan zijn, waar populistische pijlen op richten. Het rancuneuze gif dat zij zaaien kent grote gevaren, stelt Schaap. *'Het respect voor de vijand als medemens kan verdwijnen, zodat slechts verachting blijft. Rechters, journalisten of wetenschappers tot vijanden van het volk te verklaren is een stap. Gehele delen van de bevolking daarenboven af te doen als verkrachters en criminelen is een volgende stap. Daarop uitlatingen van haat te laten volgen, is niet meer dan logica. En zo kunnen geradicaliseerde acties tegen vijanden ad hominem worden uitgelokt, via een sluipende oorlogsverklaring'*

Geen halt bij de kerk

Waar populistische leiders zich opwerpen als spreekbuis van die rancune, daar groeit de haat tegen de vermeende daders, daar groeit de roep om wraak tegen de vermeende schuldigen, om genoegdoening en vergelding om uiteindelijk de daad bij het woord te voegen. En helaas, zo constateert Schaap, houdt de sluipende erosie, uitholling van de rechtsstaat geen halt bij de kerk. Als niet God, maar de mens er de dienst wil uitmaken; als niet langer de ware kerk, zoals we vroeger plachten te zeggen, zal overblijven, maar de leukste kerk.

Maar hoe leuk is het nog, als het rancuneuze gif ook de kerken binnendringt? Als kritische geluiden worden gesmoord en men zich collectief als slachtoffer beschouwt van doortrapte daders? Als niemand in de kudde de ander nog vertrouwt en verstoten wordt, wat vreemd is en oud? Als er niemand is, die de weg weet en er niemand is, die ze hoedt? Als de herder is verdwenen, voor even of voorgoed?

*Dan zijn het arme schapen,
hoor ze blaten, met z'n allen zo alleen;
Arme schapen, alleen gelaten
Het zijn arme schapen, hoor ze blaten,
zo verschrikkelijk alleen
Arme schapen, je hoort ze vragen:
voor wie, voor wat, waarom,*

Voor het eerst na 75 jaar kroop Nederland uit de slachtofferrol en erkende de Nederlandse regering haar aandeel in de grootste misdaad tegen de menselijkheid, haar medeverantwoordelijkheid voor het zwarte gat van onze geschiedenis.

Kleine stapjes

Nee, omvatten zullen we het nooit, maar als wij, zoals de premier ons voorhield, 'de opdracht hebben om te blijven herdenken, om de doden met hun volle naam te eren, steeds opnieuw rekenschap af te leggen en samen pal te staan in het hier en nu', dan dienen we ons allereerst bewust te worden hoe zoiets als Auschwitz - of dichterbij huis Westerbork - heeft kunnen plaatsvinden.

Doodgewoon in het midden van onze vaders, moeders, onze opa's oma's. *'Want Auschwitz kwam niet opeens uit de lucht vallen'*, zo stelde de 93-jarige overlevende Marian Turksi in zijn toespraak. Hij schetste het klimaat voorafgaand aan de Holocaust, waarin iedereen langzaam maar zeker gewend raakte aan de discriminatie van Joden en andere minderheden. *'Auschwitz kroop en liep op zijn tenen, nam kleine stapjes en kwam steeds dichterbij tot dit gebeurde.'*

Vergif

Nog duidelijker was de Duitse bondskanselier Angela Merkel bij de meest recente aanslag in Hanau, toen ze verklaarde, dat 'racisme een vergif is', dat 'haat een vergif is', en dat 'dit vergif verantwoordelijk is voor veel misdrijven'. Ze verwees daarbij naar de moorden door de neonazistische terreurgroep NSU tussen 2000 en 2007, de moord op politicus Walter Lübcke vorig jaar zomer en de antisemitische aanslag in oktober in Halle.

Waarschijnlijk zonder het te beseffen sloot Merkel aan bij de titel van een van de boeken van filosoof en oud VVD-senator Sybe Schaap. In *Het rancuneuze gif* waarschuwt hij voor de vergiftigende werking van rancune, ressentiment en wrok. Volgens hem treffen we dit alleen bij mensen aan.

Waar vroeger de Allerhoogste of 'het noodlot' verantwoordelijk werd gehouden voor onheil - lees bijvoorbeeld Job 42 - is de moderne mens volgens Schaap geneigd om zijn onvrede bij de ander neer te leggen; geneigd om zichzelf als slachtoffer te zien van wie dan ook. 'Altijd zoekt de rancuneuze ontlasting de ander.'

Mijn God, Mijn God, waarom hebt U
mij verlaten! (Matheus 27:45/46)

Trouwe aanhang, meelopers
en dwarsliggers

Is er herkenning in
het hiernamaals ?